

Центр учбової літератури, 2010. – 510 с

7. Пінчук Л. Д. Облік кредитів банку [Електронний ресурс] / Лідія Дмитрівна Пінчук // Все про бухгалтерський облік – Режим доступу: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/56.

Статтю відправлено: 27.03.2017 г.

© Нечипоренко А.А.

ЦИТ: ua117-046

DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-046

УДК 657

Ратушенко О.І.

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, вул. Васильківська 90а, 03022*

Ratushenko O.I.

CONTROL THE USE OF FIXED ASSETS

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Vasilkivska 90a, 03022*

Анотація. У статті розглянуті актуальні питання обліку основних засобів. Вивчено питання збереження основних засобів в організації. У роботі розглянуто впровадження внутрішнього контролю за збереженням основних засобів, а також наведені напрямки підвищення ефективності використання основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, облік, контроль, інвентаризація, ефективність використання, вдосконалення обліку.

Annotationю The article deals with current issues of fixed assets. Studied the conservation of fixed assets in the organization. This article examines the implementation of internal control over the preservation of property, and given directions more efficient use of assets.

Keywords: fixed assets, accounting, control, inventory, efficiency, improvement of accounting.

Головною метою будь-якої організації є, отримання прибутку, поставлена мета досягається не тільки за рахунок найманої робочої сили, обігу товарно-матеріальних цінностей, а головним чином, завдяки основним засобам, які складають головну частину матеріально-технічної бази будь-якої галузі або організації.

«Одним з найважливіших чинників поліпшення результативності господарської діяльності є забезпеченість суб'єктів господарювання основними засобами в необхідній кількості, асортименті та більш повне і ефективно їх використання» [1, с. 23-26].

Будь-яка організація повинна постійно здійснювати контроль за наявністю, рухом, збереженням і ефективністю використання основних засобів.

Вся ця інформація в сукупності дозволить організації виявити шляхи і невикористані резерви підвищення ефективності основних засобів, а в наслідку

своєчасно виявити відхилення, які в подальшому можуть серйозно вплинути на діяльність організації.

Питанню контролю основних засобів присвячені праці таких вчених як: Андренок О.О., Бутинеця Ф.П., Грабової Н.М., Голов А. С., Добровського В.М., Кулаковської Л.П., Сук П.С., Хома С.М. та ін.

Проте, проблематика вдосконалення обліку основних засобів та ефективності їх використання вивчена не в повній мірі і вимагає більш глибокого аналізу. Це визначає важливість вивчення і свідчить про актуальність даної теми.

Актуальність теми полягає в тому, що основні засоби необхідні для здійснення виробництва, здійснення господарської діяльності організації, внаслідок цього їх вивчення є дуже важливим завданням. Дана ділянка обліку дуже широка і охоплює велику кількість інформації в нормативно-законодавчій базі України.

Метою статті є розробка концептуальних підходів до вдосконалення контролю основних засобів та ефективності їх використання в організаціях виробничого сектора.

Для досягнення вищевикладеної мети були поставлені такі завдання:

- вивчити проблеми збереження основних засобів в організації;
- розглянути впровадження внутрішнього контролю за збереженням основних коштів;
- привести напрямки підвищення ефективності використання основних засобів.

Важливою умовою забезпечення збереження майна та запобігання фактів крадіжок, недостач, псування, втрат є створення належних умов зберігання основних засобів у виробничих підрозділах і на об'єктах господарювання. Тому одним з головних завдань внутрішнього контролю є контроль за станом збереження основних засобів і дотриманням відповідних правил і вимог з цього питання.

Головним завданням збереження основних засобів є завчасно, в ході періодичних планових перевірок, виявляти факти порушення правил зберігання матеріальних цінностей, які можуть привести до: крадіжки, недостачі, псування і інших втрат основних засобів. Необхідно завчасно інформувати керівника підприємства для негайного вжиття заходів щодо усунення згаданих фактів [2, с. 49].

Більше уваги в господарській діяльності слід приділити і проведенню інвентаризації основних засобів, яка є одним з важливих етапів контролю, оскільки за допомогою інвентаризації контролюється робота матеріально-відповідальних осіб за збереженням інвентарних об'єктів. Так, ревізійній комісії в першу чергу необхідно подбати про проведення не тільки повних, а й при необхідності часткових контрольних або вибіркового інвентаризацій об'єктів основних засобів.

Для ефективного проведення інвентаризації основних засобів потрібно підібрати і укомплектувати інвентаризаційні комісії досвідченими фахівцями, саме з обліку об'єктів основних засобів (агрономами, інженерами,

працівниками бухгалтерської служби, представниками виконавчої влади).

При контролі основних засобів необхідно використовувати прийоми: документальний і фактичний. Прийоми документального контролю застосовують до бухгалтерських документів, записів в облікових регістрах, даних звітів і балансів, статистичних та оперативних матеріалів. При цьому об'єктом документального контролю є інформація, що характеризує здійснені господарські операції.

Однак правильність здійснення багатьох господарських операцій не завжди можна перевірити прийомами документального контролю. Часто виникає необхідність обстеження основних засобів на місцях для перевірки готовності об'єктів, що вийшли з ремонту, встановлення ступеня зношеності, організації виробництва і праці. З цією метою разом з прийомами документального контролю в ході перевірки застосовують прийоми фактичного контролю [5, с. 292-296].

В даний час в організаціях відсутні організаційно-методичне забезпечення контролю за основними засобами. Для більш ефективної організації роботи контрольного апарату необхідно використовувати розроблені контрольно-аналітичні таблиці.

В організаціях здійснюється постійний внутрішній контроль за наявністю і рухом основних засобів. Але при здійсненні контролю дуже багато недоліків, які вирішуються на внутрішньому рівні і ніяк не регулюються нормативними документами. Тому важливо визначити основні шляхи щодо вдосконалення контролю за наявністю і використанням основних коштів.

При контролі за наявністю основних засобів, тобто в процесі інвентаризації, доцільно окремо проводити перевірку відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку та фактичної наявності цінностей за результатами інвентаризації.

Алгоритм процесу контролю основних засобів – контроль фактичної наявності основних засобів, умов зберігання та їх технічного стану; контроль повноти і законності оприбуткування основних засобів; контроль операції переміщення і вибуття основних засобів, а також контроль законності операцій продажу об'єктів та операцій ліквідації основних засобів; контроль правильності нарахування амортизації та операції з ремонту основних засобів та поліпшення їх стану; перевірка стану бухгалтерського обліку основних засобів.

Для ретельної та ефективної перевірки основних засобів на підприємствах ревизор повинен виконувати свою роботу послідовно. Отож, послідовність проведення ревізії основних засобів:

- обстеження місць зберігання основних засобів та їх стану на складах, фермах, у бригадах, гаражах, ангарах та ін.;
- проведення контрольних інвентаризацій;
- аналіз використання матеріальних ресурсів та їх структури;
- документальна перевірка руху основних засобів – оприбуткування і використання, а також списання за цільовим призначенням, внутрішнього переміщення;

– аналіз й оцінка стану обліку і внутрішньогосподарського контролю, вивчення матеріалів інвентаризації та організації роботи по відшкодуванню матеріальних збитків, розробка заходів щодо збереження майна та інших матеріальних ресурсів, ефективного їх використання [2, с. 311].

Основними документальними джерелами перевірки основних засобів є: дані синтетичного і аналітичного обліку по рахунках 10, 11, 12, 13, 15, які формуються у журналах-ордерах. Відомості аналітичного обліку, інвентарні картки, картки обліку руху основних засобів, інвентарні списки основних засобів; книги чи картки складського обліку, первинна документація по оприбуткуванню основних засобів та інших необоротних активів (акти приймання-передачі основних засобів, товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, акти на вибуття основних засобів та ін.), розрахунки нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів; технічні паспорти, інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, порівняльні відомості; статистична звітність; П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», Інструкція про списання будівель, споруд, машин, обладнання, транспортних засобів та іншого майна.

Стосовно, перевірки операцій, що пов'язані із надходженням, переміщенням, то основні засоби надходять у підприємство в порядку капітальних інвестицій у нове будівництво, реконструкцію і модернізацію діючих об'єктів, придбання техніки і обладнання у постачальників, одержання в оренду окремих видів майна на договірних умовах. Контроль спрямовують на виконання договірних зобов'язань щодо повноти постачання, обсягів робіт, строків їх виконання, якості, ціни та вартості об'єктів. У процесі ревізії з'ясовують, чи були створені комісії по прийманню об'єктів, чи плановим було будівництво, чи прийняті в експлуатацію одночасно з об'єктами усі необхідні комунікації та обладнання, чи усунуті зазначені в акті недоліки [5, с. 292-296].

Важливим завданням контролю є перевірка правильності визначення вартості об'єктів основних засобів, дотримання вимог з П(С)БО 7 «Основні засоби». Традиційним і найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, яка складається з фактичних витрат на їх виробництво і придбання.

Навіть за умов незмінних цін, потенціал основних засобів не залишається незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість. А проведення постійних переоцінок збільшує витрати підприємства, що в кінцевому результаті впливає на його фінансовий результат.

Ревізор обов'язково повинен звернути увагу на те, що відповідно до Методичних рекомендацій П(С)БО 30 «Біологічні активи» та «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських підприємств і організацій» Мінфін України від 30.11.1999 №291 облік тварин та багаторічних насаджень, які є одним із складових частин основних засобів на підприємствах, введеться на відповідних рахунках, тобто: при перевірці основних засобів ревізор повинен звернути

особливу увагу на те – чи вірно підприємство обліковує такі основні засоби як тварини та багаторічні насадження. При тому слід перевірити доцільність їх впровадження на даному підприємстві [1, с. 23-26].

Також, з метою поліпшення бухгалтерського обліку основних засобів, доцільно ввести в План рахунків окремий рахунок для відображення витрат на ремонт основних засобів зі субрахунками поточного і капітального ремонтів. Цей рахунок повинен бути активним і калькуляційним, де за дебетом слід відображати всі витрати на ремонт основних засобів. З кредиту цього рахунку слід списувати витрати закінчених ремонтів на витрати звітного періоду. Залишком на рахунку будуть суми по незавершеним поточним і капітальним ремонтам.

Для поліпшення контролю за основними засобами в місцях зберігання і експлуатації необхідно проводити періодичну паспортизацію стану збереження основних засобів. Суть цього заходу полягає в складанні та заповненні спеціального паспорта, в якому наведені правила зберігання та відомості про фактичний стан обладнання. Тобто за допомогою цих паспортів, так би мовити, атестують об'єкти основних засобів на предмет їх відповідності основним правилам і вимогам збереження.

Ефективність використання основних засобів відіграє важливе значення для розвитку діяльності підприємства:

- збільшується економічний потенціал і можливості галузі;
- підвищується технічний рівень діяльності;
- збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості послуг та інших показників [3].

Для вирішення завдання підвищення ефективності використання основних засобів і отримання бажаних результатів в діяльності організації повинні бути розроблені конкретні шляхи, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дозволить використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності, а також визначити основні фактори, що сприяють цьому.

Напрями підвищення ефективності використання основних засобів повинні визначатися існуючим станом підприємства, обумовленим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища його функціонування.

Для оцінки резервів підвищення ефективності основних засобів необхідно насамперед знати реальний рівень їх використання і конкретні можливості його підвищення. Поліпшення використання основних засобів може бути забезпечено двома шляхами: інтенсивним і екстенсивним. Інтенсивний шлях характеризується підвищенням завантаження устаткування і збільшенням рівня використання їх потужностей.

Таким чином, підприємства, які використовують основні засоби, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій.

Екстенсивний шлях полягає в збільшенні тривалості роботи, скороченні втрат робочого часу, підвищення коефіцієнта змінності.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних засобів містяться в збільшенні тривалості роботи машин і механізмів. В цілому сукупність резервів поліпшення використання основних засобів підприємства може бути розділена на три великі групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці, яке передбачає:
  - 1) технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації виробництва і впровадження гнучких виробничих систем;
  - 2) заміну застарілої техніки, модернізацію обладнання;
  - 3) ліквідації «вузьких місць» і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства;
  - 4) механізацію допоміжних і обслуговуючих виробництв;
2. Збільшення тривалості роботи машин і устаткування за рахунок:
  - 1) ліквідації незадіяного обладнання (здача його в оренду, лізинг, реалізація і т. п.);
  - 2) скорочення термінів ремонту і технічного обслуговування обладнання;
  - 3) зниження простоїв.
3. Поліпшення організації і управління виробництвом, а саме:
  - 1) прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних засобів;
  - 2) впровадження наукової організації праці і виробництва;
  - 3) поліпшення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
  - 4) вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки.

«Будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання основних коштів, розроблювальний у всіх ланках управління, повинен передбачати забезпечення зростання обсягів виробництва продукції, перш за все за рахунок більш повного і ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом повнішого використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння знову введених в дію потужностей, подальшої інтенсифікації виробничих процесів» [5, с. 292-296].

Для того, щоб використання основних засобів було економічно вигідним і ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а також:

- 1) залучати спеціалістів при проведенні складних ремонтів;
- 2) вивчати ринки виробництва;
- 3) залучати фахівців маркетингового відділу;
- 4) підвищувати рівень спеціалізації виробництва;
- 5) застосовувати передові технології;
- 6) модернізувати обладнання;
- 7) покращувати склад, структуру і стан основних засобів підприємства;
- 8) знижувати фондомісткість;
- 9) підвищувати фондівдачу і продуктивність праці на підприємстві;
- 10) підвищувати якість ремонтів.

Застосування на практиці запропонованих заходів в цілому по підприємству дозволить збільшити обсяги випуску товарної продукції,

підвищити показник фондівдачі, а також збільшити прибуток від реалізації продукції, а також рентабельність основних засобів організації.

Висновок. Отже, слід відмітити, що основні засоби – один із найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан і ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємства.

Отже, ревізія і контроль основних засобів на підприємстві є важливою. Дана робота ревізора є трудомісткою та має свої специфічні особливості. Ревізор повинен дотримуватись чинного законодавства, порядку перевірки основних засобів, обрати джерела інформації для ревізії, провести контроль за відображенням основних засобів та нарахованої амортизації на рахунках бухгалтерського обліку, а також врахувати реалії при здійсненні перевірки.

Список використаних джерел

1. Бистро В. В. Ревізія основних засобів на підприємстві / В. В. Бистро. // Управління розвитком. – 2014. – №175. – С. 23–26.

2. Бутинець Ф. Ф. Контроль та ревізія : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга. – Житомир: Світ, 2012. – 458 с.

3. Економічна статистика [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

5. Козел Т. В. Економічний зміст основних засобів як об'єкта обліку і контролю / Т. В. Козел. // Науковий вісник НЛТУ. – 2013. – №23. – С. 292–296.

Науковий керівник: д.е.к., проф. Дорош Н.І.

Стаття відправлена: 29.03.2017 г.

© Ратушенко О.І.

ЦИТ: ua117-044

DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-044

Копанчук К. В.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

*Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Київ, Васильківська 90А, 03022*

Koranchuk K.V.

INTERNAL CONTROL SETTLEMENTS WITH BUYERS AND CUSTOMERS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Vasylkivska St 90A, 03022

Анотація. В статті розглядаються актуальні питання організації внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві. Розкривається сутність та мета проведення